

M A A H A R T A

Meie mitmekesisel maailmas, kus kõik sõltuvad kõigest ja kõigist, on oluline, et meie, Maa rahvas, mõistaksime ning tunnustaksime oma vastutust üksteise, suureneva ühiskonna ja tulevaste põlvete ees. Oleme jõudnud ajaloo kriitilisse staadiumisse, mil peame ühinema, et luua uus globaalne kord, mille alustaladeks oleksid austus elu vastu, keskkonnakaitse, vabadus ja õiglus, alalhoidlik inimareng ning rahukultuur. Me oleme ühise saatusega ühtne inimkond ja ühtne ühiskond.

Maa, meie kodu

Inimkond on osa tohutust pidevalt arenevast universumist. Maa, meie kodu, elab ja moodustab unikaalse elu kogumi. Loodusjõud muudavad eksisteerimise meie jaoks paljunõudvaks ja ohtlikuks seikluseks, kuid needsamad Maa keskkonnatingimused on vajalikud elu evolutsiooniks. Maa elu kogumi heaolu, inimlike õiguste nautimine ja kultuuri areng sõltuvad tervikliku biosfääri hoidmisest, peamiselt aga saastamata õhu, puhta vee, viljakate muldade ja taimede, loomade ning ökosüsteemide rikkalikkusest. Piiratud ressurssidega globaalne keskkond on kogu inimkonna esmaseks ühiseks hooleks ja mureks. Maa elujõulisuse, mitmekesisuse ja ilu kaitsmine on meie püha kohus.

Globaalne hetkesituatsioon

Maa ühtne kogukond seisab määrava hetke ees. Tootmise ja tarbimise dominantsetel mustritel on oma osa elukeskkonna laastamisel – globaalne soojenemine, õhu, maapinna ja vee ulatuslik saastatus, liikide massiivne väljasuremine ja ressursside kahanemine. Kõik see kahju on tekkinud majanduskasvu tõttu ja nimel, kasvust tulenev kasu on aga ebaõiglane ning ebasäästlik. Ebaõiglus, vaesus, nälg, võhiklus, korrupsioon, kuritegevus ja vägivald ning relvakonfliktid on laiaulatuslikud ja põhjustavad suurel hulgal kannatusi. Ootamatult suur rahvastikukasv on omakorda tugevdanud survet ökosüsteemidele ning koormanud üle sotsiaalsed ning majanduslikud süsteemid. Globaalse turvalisuse alused on ohus. Fundamentaalselt vajavad muutmist meie suhtumine, väärtused, elustiil ning valitsemisviis.

Meie ees olev valik

Valik on meie: ülemaailmse partnerluse abil hoolida Maast ja üksteisest või võtta osa iseenda ning elu mitmekesisuse hävitamisest. Meil on teadmisi ja tehnoloogiaid, et majandada hästi ja kanda hoolt võrdselt kõigi vajaduste eest, samas vähendades oma mõju ja survet keskkonnale. Globaalse kodanikuühiskonna esilekerkimine loob uusi võimalusi demokraatliku ja humaanse maailma ehitamiseks, mis kindlustaks austusega suhtumise inimõigustesse ning propageeriks bioloogilist ja kultuurilist mitmekesisust. Võime harmoniseerida vabaduse vastutusega, mitmekesisuse tervikkusega, individuaalsed huvid üldise heaoluga, lühiajalised eesmärgid pikaajalistega. Meie keskkonna, majanduslikud, poliitilised, sotsiaalsed ja spirituaalsed probleemid on omavahel seotud ja seetõttu on võimalik koostöö kaudu arendada välja integreeritud strateegiad nendega toimetulekuks.

Ülemaailmne vastutus

Need taotlused täituvad ainult sel juhul, kui inimesed kõikjal otsustavad elada ülemaailmset vastutust tundes, sidudes end nii kogu Maa kogukonna kui ka kohalike kogukondadega. Oleme juba kord nii erinevate rahvaste kui ka ühe tervikliku maailma liikmed, kus kõik kohalik ja globaalne on ühendatud. Ühiselt jagame vastutust nii praeguse kui tulevase inimestepere ning ka suureneva elusmaailma ees. Inimsolidaarsuse vaimsus ja side kõige elusolevaga muutub tugevamaks, kui elame hardalt austades olemise müsteeriumi, tundes tänu elu kui kingituse eest ja alandlikkust tulenevalt inimese kohast looduses. Peame mõistma, et kui esmased vajadused on rahuldatud, seisab inimareng eelkõige rohkemaks olemises, mitte rohkema omamises.

Nende kaalutluste põhjal on tungiv vajadus ühtse põhiväärtuste visiooni järele, mis looks eetilise põhja üha laieneva Maa kogukonna jaoks. Seetõttu kinnitame ühises lootuses alljärgnevat vastastikku sõltuvat säästva arengu põhimõtet, millest lähtuvalt peaksid kõik inimesed, grupid, ettevõtted ja riigid oma käitumist juhtima ja hindama.

I. ÜLDISED PÕHIMÕTTED

1. Austada Maad ja elu mitmekesisust.

- Tunnistada, et kõik elusolendid on omavahel seotud ja austuse väärilised, hoolimata oma tasuvusest inimkonnale.
- Austada iga inimese sünnipärasest väärikust ja säilitada usk inimkonna intellektuaalsesse, kunstilisse, eetilisse ja vaimsesse potentsiaali.

2. Hoolida Maa elukogumist arusaamise, armastuse ja kaastundega.

- Tõdeda, et iga õigusega kaasneb vastutus, ja et suurenenud vabaduste, teadmiste ning võimuga kaasneb ka suurem vastutus looduse kaitsmise ning sotsiaalse heaolu edendamise ees.
- Nõustuda, et loodusvarade omamise, kontrolli ja kasutamise õigusega kaasneb ülesanne hoiduda ning takistada nende niisugust tarvitamist, mis rikub vägivaldselt inimõigusi ja tekitab tõsist kahju elu kogumile.

3. Ehitada ühiskondi, mis on vabad, õiglased, osavõtlivad, alalhoidlikud ja rahumeelsed.

- Lua maailmas kogukonnad ja ka üldine kord, mis austab inimõigusi, ning õigusloome, mis annab igale inimesele võimaluse realiseerida kogu oma potentsiaal.
- Tunnistada, et elukvaliteet, eriti aga meie suhte kvaliteet teistesse inimestesse ja loodusesse tervikuna, on inimarengu õige mõõt.

4. Tagada Maa heldekäelisus ja ilu nii praegustele kui tulevastele põlvkondadele.

- Arendada, parandada ja anda edasi tulevastele põlvkondadele majanduslikud, poliitilised, sotsiaalsed ja kultuurilised süsteemid, mis aitavad säilitada Maa ja inimkonna majanduslike kogukondade õitsengu.
- Jagada Maa eest hoolitsemise kohustus ning ka võimalus saada kasu loodusvaradest võrdselt praeguste ja tulevaste põlvkondade vahel.

Selleks, et viia ellu need omavahel seotud eetilised ideaalid, on vajalik:

II ÖKOLOOGILINE TERVIKLIKKUS

5. Kaitsta ja taastada Maa ökosüsteemide terviklikkus, pöörates erilist tähelepanu bioloogilisele mitmekesisusele ja elu taastootvatele loodusprotsessidele.

- Muuta keskkonna säilitamine ja taastamine oluliseks sotsiaalse ning majandusliku arendustegevuse planeerimise ja täideviimise osaks.
- Lua ja kaitsta elujõulisi looduskaitsealasid ning biosfääri reserve, kuhu kuuluvad metsikud maa- ja merealad, et säilitada Maa bioloogiline mitmekesisus ja elutoetavad süsteemid.
- Korraldada taastatavate ressursside nagu vesi, muld, õhk, metsad ja kalavarud kasutus, eesmärgiga säilitada nende elastsus, mitmekesisus ja ökosüsteemide produktiivsus.
- Edendada ohustatud liikide ja populatsioonide taastamist, kaitstes neid, taastades levikalasid.
- Takistada mittepõliste ning geneetiliselt teiseks muutunud liikide keskkonda sulandumist, kui see võib kahjustada põlisliike ja keskkonda tervikuna, ja kontrollida ning juurida välja kahjulikud mittepõlised ja teiseks muutunud liigid.
- Korraldada mitte taastatavate ressursside nagu mineraalid, nafta, ja maagaas kaevandamine viisil, et see ei tekitaks tõsist ja pöördumatut kahju keskkonnale, ja minimeerida selliste ressursside ammutamine.

6. Parima keskkonnakaitse meetodina hoiduda kõikvõimalikust kahjust ja kui teadmistest jääb puudu, valida suurima ettevaatlikkuse tee.

- a. Takistada tegevusi, mis ähvardavad tekitada tõsist või pöördumatut kahju keskkonnale, isegi kui teaduslik alus selleks on puudulik või pole lõplik.
- b. Teha nii, et kui tegevuse tagajärjed on teadmata, jääb selle keskkonnamõju tõestamine sellele poolele, kes arvab, et tegevus ei tekita keskkonnale märkimisväärset kahju.
- c. Veenduda, et otsustamisel arvestatakse individuaalsete ja kohalike tegevuste kumulatiivseid, pikaajalisi, kaudseid ja distantsilisi tagajärgi.
- d. Koostada ja võtta vastu kohalikud ja rahvuslikus säästva arengu kavad (Agenda 21..
- e. Nõuda, et vastutavad pooled katavad täielikult keskkonnale tekitatud kahju kulud.
- f. Kindlustada, et kõik meetmed looduskatastroofide, viiruste ning haiguste vältimiseks või kontrollimiseks on suunatud nende otsestele põhjustele ja väldivad ohtlikke kõrvaltoimeid.
- g. Täita rahvuslike ja rahvusvahelisi kohustusi vältimaks keskkonnale tekitatavat kahju, eriti riikidevahelises kontekstis.

7. Kohelda kõiki elusolendeid austuse ja tähelepanuga ning kaitsta neid kurjuse ning põhjendamatu hävitamise eest.

- a. Minimeerida inimühiskonnas seltsi, kasutamise ja tarbimise eesmärgil peetavate loomade kannatusi ja kindlustada neile tingimused, mis rahuldaksid nende põhivajadused ja sobiksid nende loomupäraseks käitumisega.
- b. Piirduda biomeditsiinilistes katsetes loomade kasutamisel katsetega, mis on suunatud inimeste ja loomade põhivajadustele ning situatsioonidega, kus alternatiivsed uurimismeetodid pole võimalikud; jätta ära uuringud, mis tekitavad loomadele kahju.
- c. Kaitsta metsikuid loomi jahipidamise ning kalastamise ekstreemset, pikaldast või vältimatut kannatust põhjustavate meetodite eest, samuti niisuguste meetodite eest, mille tõttu kannatavad ka mitte sihtmärgiks olevad liigid.

8. Edendada ülemaailmset ökosüsteemide uurimist, levitada ning rakendada teadmisi, mis mõjutavad kogukondi Maast hoolima.

- a. Toetada teaduslike uuringuid, mis annavad panuse keskkonnakaitsele ja -taastamisele ning ka parema elukvaliteedi saavutamisele.
- b. Edendada rahvusvahelist teaduslikku ja tehnilist koostööd keskkonnakaitse ning säästliku ressursikasutuse alal, pöörates erilist tähelepanu arenevate rahvaste vajadustele.
- c. Austada ja kaitsta kõikide kultuuride traditsionaalseid teadmisi, mis aitavad kaasa keskkonnakaitsele ja inimkonna heaolule.
- d. Kindlustada, et geeniuuringute, inimtegevuse puudutavate, keskkonnakaitse ning teiste elutähtsate valdkondade uurimisel omandatud informatsioon jääb avalikkusele vabalt kättesaadavaks.

III ÕIGLANE JA SÄÄSTEV SOTSIAALMAJANDUSLIK KORD

9. Võtta omaks Maa regenererivaid võimeid, inimõigusi ja ühiskonna heaolu austavad ja kaitsvad tarbimise, tootmise ja taastootmise viisid.

- a. Takistada keskkonna saastamist, eriti radioaktiivsete, toksiliste ja teiste ohtlike ainete poolt.
- b. Vähendada, taaskasutusele võtta ja ümber töödelda tootmis- ning tarbimissüsteemides kasutatavaid materjale ning veenduda, et kõik jäägid omastatakse ökoloogiliste süsteemide poolt.
- c. Kasutada energiat ohjeldatult ja efektiivselt ning toetuda enam taastuvatele energiaallikatele nagu päike, tuul ja biomass.
- d. Propageerida keskkonnasõbralike tehnoloogiate arengut ning omaksvõttu.
- e. Panna paika turuhinnad, mis peegeldaksid ka inimtegevusest tulenevaid täielikke keskkondlikke ja sotsiaalseid kulusid, samas arvestades ka ökosüsteemide poolt tagatud teenuste väärtust.
- f. Toetada ja abistada rahaliselt neid, kes toodavad säästlikul viisil nii tooteid kui teenuseid ja luua tarbijatele võimalus valida sellised tooted, määratledes vajalikud rahvusvahelised standardid ja levitades asjakohast informatsiooni.
- g. Võimaldada universaalne ligipääs tervisekaitsele, mis soodustab reproduktiivset tervist ja vastutust elu jätkamise ees.

10. Kindlustada, et majandustegevus, sealhulgas maailmakaubandus, toetab ja edendab inimarengut võrdsuslikul ja alalhoidval viisil.

- a. Edendada võrdse rikkuse levikut nii ühe rahvuse siseselt kui ka erinevate rahvuste vahel.
- b. Toetada rahvusvahelisi initsiatiive, mis abistavad arenevaid riike intellektuaalsete, finantsiliste, tehniliste ja tervishoiualaste ressursside loomisel, mida vajatakse põhivajaduste rahuldamiseks, keskkonnakaitseks ning elukvaliteedi parandamiseks.
- c. Teha koostööd keskkonnasõbralike tehnoloogiate edastamiseks arenguriikidele.
- d. Veenduda, et kogu kaubandus toetab säästlikku ressursikasutust ja keskkonnakaitse süsteeme.
- e. Luua mehhanismid, mis kohustaksid multinatsionaalseid korporatsioone ning rahvusvahelisi finantsorganisatsioone andma avalikkusele aru oma tegevuse kohta.
- f. Hinnata uusi esilekerkivaid tehnoloogiaid, nagu biotehnoloogia, lähtudes nende mõjust keskkonnale, tervisele, kultuurile, sotsiaalmajanduslikule olukorrale; reguleerida ning teostada järelevalvet tehnoloogiate üle, millel võib olla ebasoodne mõju keskkonnale ja inimestele.
- g. Vabastada arenguriigid koormavatest rahvusvahelistest võlgadest, mis takistavad nende progressi, ja kindlustada nende inimvajaduste rahuldamine säästva arengu kaudu.

11. Juurida välja vaesus, mis on imperatiiviks nii eetikas kui ka sotsiaal- ja keskkonnavaldkonnas.

- a. Toetada iga indiviidi ja kõikide rahvaste õigust osaleda, kaasa aidata ja nautida võrdväärset ning alalhoidlikku arengut nii majanduses kui ka sotsiaalses, kultuurilises ning poliitilises elus.
- b. Kaitsta kõigi õigust joogiveele, puhtale õhule, reostamata mullale, toidule, peavarjule, ohutule sanitaarsüsteemile linna- ja maakeskkonnas ning väiksemates kogukondades.
- c. Luua aus ja õiglane juurdepääs haridusele, tervisekaitsele, maale, loodusvaradele, puhtale energiale ja laenuvõimalustele, andes nii igale inimesele võimaluse elada turvalist ja alalhoidlikku elu.
- d. Propageerida täielikku ja mõttekat tööhõivet kui majandus- ja sotsiaalpoliitika põhialust.
- e. Luua sotsiaalkaitse süsteemid, mis tagaksid sotsiaalkindlustuse kõigile ning abiandmisvõrgustikud neile, kes ise ei suuda end ülal pidada.

12. Kinnitada ja propageerida soolist võrdsust kui üht säästva arengu eeltingimust.

- a. Tagada soolise võrdsuse põhimõttel kõigile võrdne ligipääs haridusele, tervisekaitsele ja majanduslikele võimalustele, et toetada iga inimese inimväärikuse ja potentsiaali täielikku arengut.
- b. Propageerida naiste kui täielike ja võrdsete osalejate, juhtide, otsustajate ja kasusaajate aktiivset haaramist majandusse, poliitikasse, tsiviil-, sotsiaal- ja kultuuriellu.

IV DEMOKRAATIA JA RAHU

13. Tagada valitsemissüsteemi läbipaistvus ja kindel vastutus ning juurdepääs informatsioonile, otsustamises osalemisele ja õiglusele.

- a. Propageerida demokraatlike põhimõteteid ning praktikat, tugevdada demokraatlike institutsioone, et kindlustada nende täielik osalus arenguprotsessis.
- b. Kaitsta sõnavabaduse õigust, sealhulgas õigust tuua välja erimeelsused keskkonna-, majandus- ja sotsiaalpoliitikavallas.
- c. Võimaldada kohalikel kogukondadel võimalikult suurem määral kanda ise hoolt oma keskkonna eest ja määrata valitsustasandile keskkonnakaitsealaseid ülesandeid, kes suudab neid kõige efektiivsemalt täita.
- d. Kindlustada kõigi inimeste õigus saada ajakohast informatsiooni keskkonnateema ja kõigi sotsiaalsete ning majanduslike plaanide kohta, mis neid tõenäoliselt mõjutavad, või mille vastu nad huvi tunnevad.
- e. Luua efektiivne ja tõhus juurdepääs administratiivsetele ning sõltumatutele juriidilistele protseduuridele, sealhulgas tasud ja hüvitused keskkonnale tehtud kahju eest ja tekitatud kahju võimalik oht.

14. Austada ja kaitsta diskrimineerimata kõigi inimeste õigusi väärikusele, füüsilisele tervisele ja vaimset heaolu toetavale looduslikule ja sotsiaalsele keskkonnale.

- a. Austada, tagada ja propageerida võrdse kohtlemise õigust ja kõrvaldada diskrimineerimise kõik vormid, takistades diskrimineerimist rassi, nahavärvi, soo, religiooni, rahvusliku, etnilise või sotsiaalse päritolu alusel otsustes ja tegevuses, mis mõjutab keskkonda.
- b. Kinnitada põlisrahvaste õigust oma uskumustele, teadmistele, maadele ja ressurssidele ja nende senisele alalhoidliku eluviisi praktikale.
- c. Tunnistada ignoreeritud, kaitsta haavatavaid, aidata neid, kes kannatavad, ja austada nende õigust arendada oma võimeid ning püüelda oma eesmärkide poole.

15. Integreerida säästva arengu edendamiseks vajalikud teadmised, väärtused ja oskused ülemaailmsesse haridussüsteemi ja eluaegsesse õppimisse.

- a. Tagada kõigile kodanikele, eriti aga noortele, tsiviilühiskonnas, majandusarengus, poliitilistes suhetes ja looduskaitstes efektiivselt osalemiseks vajalikud teadmised ja ressursid.
- b. Suurendada nii kunstilise kujunduse ja humanitaarvaldkonna kui ka reaalteaduste panust keskkonnaalases hariduses ja säästvas arengus.
- c. Tõsta massimeedia ja reklaami rolli keskkonnateadlikkuse ja tootmise ning tarbimise alalhoidlike viiside propageerimisel.

16. Luua rahu- ja koostöökultuur.

- a. Püüelda tarkuse ja rahu poole.
- b. Rääkida ja käituda siiralt ning suhtuda üksteisesse ausameelselt ja õiglaselt.
- c. Tegutseda vägivallata, rakendada laiahaardelisi strateegiaid vägivallakonfliktide ärahoidmiseks ja kasutada ühist probleemilahendust toimetulekuks ja konfliktide lahendamiseks.
- d. Õpetada vastastikust mõistmist, tolerantsust, andestamist, kõigi rahvaste solidaarsust ja toetada kultuuride ning religioonide vahelist dialoogi ning koostööd.
- e. Likvideerida tuumarelvad ja muud relvad, mille võimuses on valimatu ja suunamata hävitustöö.
- f. Demilitariseerida rahvuslikud kaitseüsteemid mitteprovotseeriva kaitse tasandini ja kasutada militaarressurse rahutaotlevatel eesmärkidel.
- g. Kaitsta keskkonda laiaulatuslike, pikaajaliste või tõsiste sõjaväelise tegevuse poolt tekitatud kahjude eest.
- h. Tagada, et globaalsüsteemi ja avakosmose uurimine ning kasutamine oleks keskkonnakaitset, alalhoidlikkust ja rahu toetav.
- i. Tunnetada, et rahu on terviklikkus, mis saavutatakse, olles tasakaalus ja harmoonias iseenda, teiste inimeste, teiste kultuuride, muu elava ja Maa iga teise osaga, mille hulka ka ise kuulume.

U U S A L G U S

Nagu mitte kunagi varem inimajaloos, annab ühine saatust meile märku leida uus algus. Selline uuendus on nende Maa Harta põhimõtete lubadus. Et seda lubadust täita, peame pühenduma kui inividid, kes on osa elu kogumist, et rakendada, õpetada ja propageerida Maa Harta väärtusi ning ideaale.

See kohustus nõuab muutust meie kõigi südames ja mõistuses nagu ka uut ülemaailmse vastutuse tunnet. See nõuab, et pühendame end nii kindlatele paikadele, kus elame ja töötame kui ka kogu Maale tervikuna. Peame kujutlustes arendama ja kohandama Maa Harta nägemust kohalikul, rahvuslikul, regionaalsel ja globaalsel tasandil. Erinevad kultuurid ja kogukonnad leiavad igaüks ise endale sobiliku viisi selle visiooni väljendamiseks. Peame süvendama ja laiendama globaalset dialoogi, mis oli ka Maa Harta aluseks, sest jätkuvatest ühistest tõe ja tarkuse otsingutest on palju õppida.

Igal indiviidil, perekonnal, organisatsioonil ja kogukonnal on täita oluline roll. Noored on muutuste peamised teostajad. Kunstilt, teaduselt, koolidelt, valitsusvälistelt organisatsioonidelt, meedialt, ettevõtetelt ja valitsuselt – kõigilt oodatakse sellel kriitilisel üleminekuajal loovat juhtimist. Vastastikuse toetuse jõud on hädavajalik. Võimalused on suured. Üle kogu maailma teed näitavad loendamatud inividid ja grupid on inspiratsiooni ja lootuse allikaks.

Et luua globaalset alalhoidlikku ühiskonda, peavad maailma riigid taasväärtustama oma kohustusi ÜRO ees, täitma kehtivatest rahvusvahelistest kokkulepetest tulenevad kohustused ja rakendama Maa Harta põhimõtteid läbi siduva leppe “Keskond ja areng”. Sellise rahvusvahelise kokkuleppe eesmärk peaks olema integreeritud seadusliku raamistiku loomine kõigile keskkonnakaitset ning säästvat arengut puudutavatele seadustele ning vastavale poliitikale.

Jäägu meie nimele aeg, mida hiljem meenutatakse kui ärkamist uues austuses Maa vastu – see aeg, mil tehti kindel otsus säilitada Maa evolutsiooniline potentsiaal ning kiirendati püsiva rahu ja õigluse nimel toimuvat võitlust, et rõõmurohkelt pühitseda elu.